

 Univerza v Ljubljani
 Biotehniška fakulteta
 Veterinarska fakulteta

 PROGRAM
 RAZVOJA
 PODEŽELJA

Agresivno obnašanje pri prašičih

Špela MALOVRH, Milena KOVAČ

Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja - Evropa investira v podeželje

Uvod

Divji prašič

Udomačitev

Domači prašič

Podedovali Radovednost, „pamet“ & socialno taktiko

Značilnosti

Sporazumevanje: zvoki vonjave	Dober spomin	Dojemljivi za učenje	Sposobni uporabljati znanje sovrstnikov
----------------------------------	--------------	----------------------	---

4. 12. 2019

Evolucija & naravni izbor

Razvoj Čuti, nagoni, čustva pri živalih

Z udomačitvijo skrb za preživetje & razmnoževanje prevzel človek

Evolucijski pritisk preneha

→

Namen Preživetje & razmnoževanje

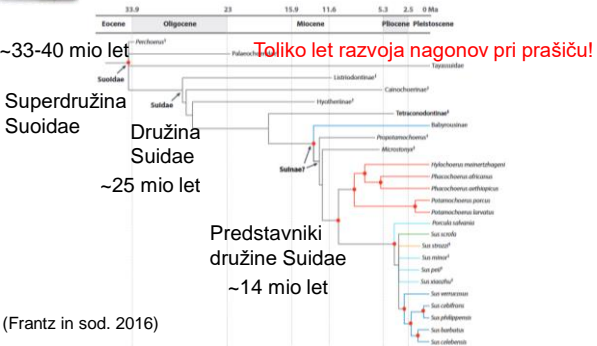
Čuti, nagoni, čustva pri živalih ostanejo

Telesni, čustveni in socialni nagoni nespremenjeni

Evolucijski pritisk

4. 12. 2019

Evolucija prašičev – umestitev v časovnico

~33-40 mio let

Toliko let razvoja nagonov pri prašiču!

Superdružina Suoidae

Družina Suidae ~25 mio let

Predstavniki družine Suidae ~14 mio let

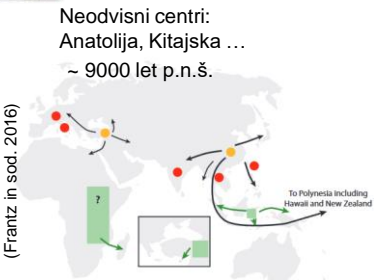
(Frantz in sod. 2016)

4. 12. 2019

Udomačitev prašičev – umestitev v časovnico

Neodvisni centri: Anatolija, Kitajska ... ~ 9000 let p.n.š.

Intenzivni sistemi & močno osiromašeno okolje < 100 let (50 let)

Že pred udomačitvijo: človek selil divje prašiče

(Frantz in sod. 2016)

4. 12. 2019

Kako prašič „izkoristi“ dan

¼ svetlega dela dneva aktiven

Izredno radoveden

Ritje, paša, hranjenje, hoja, raziskovanje okolja

Dolgočasje

Intenzivni sistemi & močno osiromašeno okolje

Potreba po ritju preusmerjena na sovrstnike & opremo

4. 12. 2019

Agonistično obnašanje

Obnašanje - povezano z grožnjo, napadom ali obrambo

Vključuje: umik (pobeg), pasivnost, agresijo

Agresija = normalen vzorec obnašanja v okviru socialnega obnašanja

thepigsite.com

4. 12. 2019

Agresija = normalno obnašanje

Socialne živali

Hierarhija v čredi/skupini

Agresija pri vzpostavitvi

Stabilna skupina ← min. agresije

Se praviloma izogibajo stikov z drugimi skupinami

Ob mešanju – oblikovanju novih skupin

Stik z nepoznanimi prašiči

Omejeni viri: krma, voda, prostor za počitek

Agresija pri vzpostavitvi hierarhije

Agresija

Naravno okolje

Intenz. sist. reje

4. 12. 2019

Vzorci soc. interakcij:

(Gonyou, 2001)

ki so agresija ali vodijo v agresijo

Inverzni paralelni pritisk Pritisk/naslonitev plečke živali na nasprotnika; gledata v nasprotni smeri

Paralelni pritisk Pritisk/naslonitev plečke živali na nasprotnika; gledata v isti smeri

Sunek z glavo v telo Udarec z rilcem v telo nasprotnika

Sunek z glavo v glavo Udarec z rilcem v glavo nasprotnika

Nos na nos Ovohavanje/dotikanje z rilcem glave nasprotnika

4. 12. 2019

Vzorci soc. interakcij:

(Gonyou, 2001)

ki so agresija ali vodijo v agresijo (nadalj.)

Nos na telo Ovohavanje/dotikanje z rilcem telesa nasprotnika

Nos na anogenitalno regijo Ovohavanje/dotikanje z rilcem anogenitalne regije nasprotnika

Zasuk glave Spust glave in zasuk stran od nasprotnika

Namera/namig Navzgor usmerjen sunek z rilcem, usmerjen proti nasprotniku; z razdalje 2-3 m

Umik Zaporedje več korakov stran od druge živali

4. 12. 2019

Agresija - dejavniki

Telesna masa Dojemanje & presoja ↔ možnost zmage v spopadu
Težje živali → samozavestnejše → večkrat v spopad
Različno težke živali → manjša stopnja agresije

Spol Samci agresivnejši od samic (spolni hormoni)

Temperament Individualne razlike v obnašanju
Bolj temperamentne → bolj agresivne
Stabilno v času & situacijah
Agresivnost – srednje velika h^2

Omejen prostor, velika gost. nasel. Vpliva na število srečanj → več agresije

4. 12. 2019

Agresija – posledice

Velika poraba energije ob spopadu

Praske, rane, poškodbe ...

Bolečine

Psihološki stres

Oslabljen imunski odziv

Povečana možnost okužb

Slabši zdravstveni status

Slabše zauživanje krme & prirasti

Negativni učinki!

4. 12. 2019

Igra pri živalih

Zajema širok spekter aktivnosti

Značilna predvsem za mladiče

Vaja aktivnosti za kasnejše življenje

Služi za:

- 1) razvijanje fizične moči, spretnosti in vztrajnosti
- 2) usmerjanje telesnega razvoja
- 3) pridobivanje izkušenj pri različnih oblikah obnašanja
- 4) razvoj kognitivnih sposobnosti in z njimi povezanimi prilagodljivostjo, fleksibilnostjo, iznajdljivostjo in raznovrstnostjo
- 5) razvoj tekmovalnosti ter
- 6) vzpostavljanje socialnih vezi in učenje socialnih spretnosti v skupini

4. 12. 2019

Igra pri prašičih

Pujski prično z igro pri starosti 3-5 dni

Višek igre - starost ~ 4-6 tednov

Več igre v obogatenem okolju kot revnem

Večino igre predstavlja pretepanje

Zelo težko ločiti med pravim konfliktom & grobo igro (pretepanje)

Slabo raziskana!

4. 12. 2019

Igra pri živalih (nadalj.)

- Za igro se šteje obnašanje, ki:
 - 1) ni popolnoma funkcionalno,
 - 2) je spontano, prostovoljno, prijetno ter je samo sebi namen,
 - 3) se od "pravega" obnašanja razlikuje glede na obliko, trajanje in/ali pogostost,
 - 4) se pogosto izvaja, vendar ni stereotipija ter
 - 5) se zgodi, ko je žival zdrava in ni v stresu

4. 12. 2019

Igra pri prašičih (nadalj.)

Oblika igre	Opis
Samostojna igra	
Poskoki	Poskoki na mestu, pri čemer je pogled obrnjen v eni smeri
Nagel beg	Hitro zaporedje vsaj dveh skokov naprej, pospremljeno z stresanjem ušes
Sprint	Nenadno hitro gibanje proti ali stran od sovrstnika
Obrat	Skok ali zavoj z namenom obrata v drugo smer
Stresanje glave	Poudarjeni lateralni premiki glave in vratu v horizontalni ravnini, z vsaj enim premikom na vsako stran
Nošnja predmeta	Premikanje naprej s hkratnim držanjem predmeta ali materiala v ustih

(tabela se nadaljuje ...)

4. 12. 2019

Igra pri prašičih (nadalj.)

(... nadaljevanje tabele)

Oblika igre	Opis
Samostojna igra	
Stresanje predmeta	Živahni lateralni premiki glave s hkratnim držanjem predmeta ali materiala v ustih (npr. slame), tudi tresenje in trganje prostega konca pritrjenega predmeta
Socialna igra	
Igra mati - pujske	Nazo-nazalno raziskovanje, povratno oglašanje, vzajemni dotiki in ovohavanje med svinjo in njenimi pujski
Pretepanje	Udeležba dveh ali več pujskov v borbi, lovljenju, vzajemnemu grizenju, suvanju v trebuh (dviganje); pogosto se prične kot obrat ali stresanje glave

4. 12. 2019

Razlika med igro in agresijo

Prepoznavanje agresije

Agresija → poškodbe

Vzpostavitev sesnega reda pri pujskih v gnezdu

Dosega položaja v skupini (hierarhija)

Mešanje nepoznanih prašičev – preseljevanje!

Igra → poškodb ni

Pri pretepanju medsebojno „signaliziranje“, da gre za igro in ne zaresen spopad (vključuje elemente – obrate in stresanje z glavo)

Pred spolno zrelostjo

4. 12. 2019

Agresija: spopad

4. 12. 2019

Igra: pretepanje (brez poškodb)

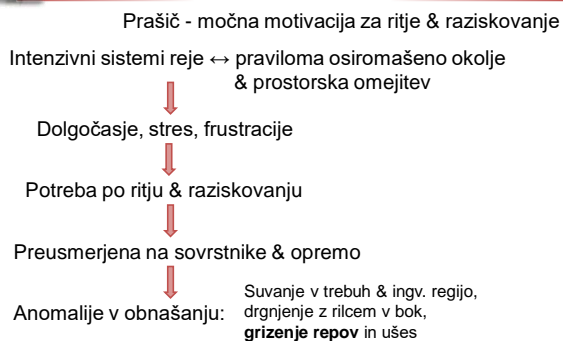
4. 12. 2019

Grizenje repov

- V sodobnih sistemih reje prašičev – resen problem dobrega počutja
- Pri prašičih z nekrajsanimi repi → ↑ nevarnost za grizenje repov
- Pred popolno prepovedjo krajsanja repov – potrebno razviti rutinske postopke za obvladovanje
- Dejavnik z največjo težo znan = dolgočasje
- Kljub temu ozadje grizenja repov ne poznamo povsem

4. 12. 2019

Grizenje repov – ZAKAJ?

4. 12. 2019

Grizenje repov

Širok repertoar obnašanj

Rep v ustih → nežno grizljanje → grizenje in žvečenje

Konica repa → poškodovana koža → grda rana, skrajsan brez ščetin ali manjkajoč rep

Dodatne težave:

Ko se grizenje prične → ga je težko ustaviti

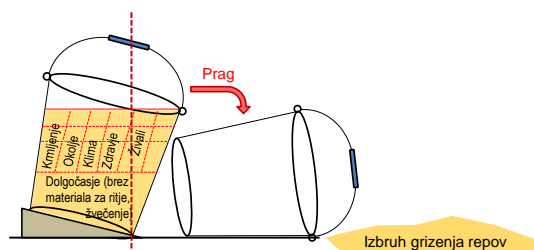
Če je na repu kri → še bolj privlačen za žvečenje

En od razlogov → da se po začetku hitro razširi

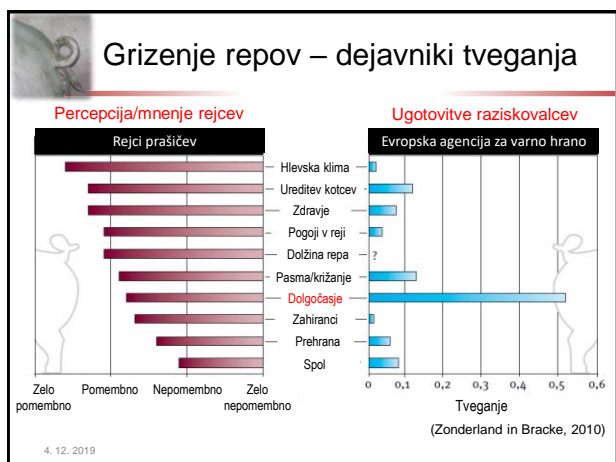
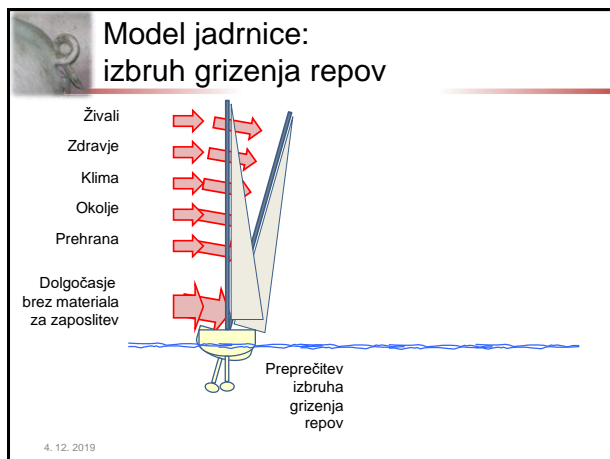
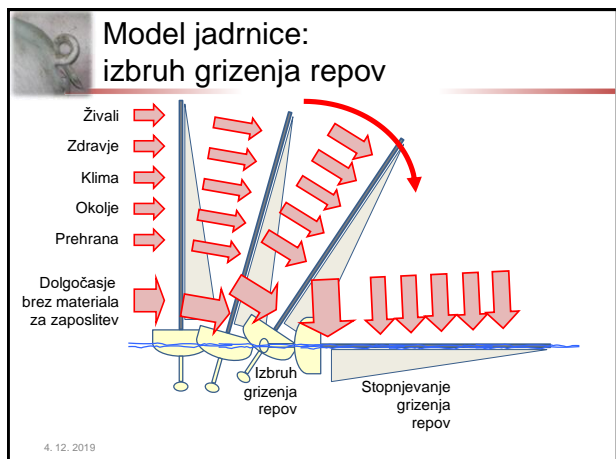
4. 12. 2019

Model nagnjenega vedra: izbruh grizenja repov

(Bracke in sod. 2010; 2012)

4. 12. 2019

- ### 6 sklopov dejavnikov tveganja za grizenje repov
1. material za zaposlitev
 2. toplotno ugodje, kakovost zraka in svetloba
 3. zdravje in vitalnost
 4. tekmovalnost
 5. prehrana
 6. strukturiranost in higiena kotcev
- O njih več v naslednjih predavanjih
4. 12. 2019

Zgodnje prepoznavanje grizenja repov

Rejec mora biti ob pregledih biti pozoren na

- Konice repov brez ščetin
- Zravnane, viseče repe
- Spodvite repe

Pri zravnanih ali spodvitih potreben pregled morebitnih poškodb, sledi ugrizov

Ne čakati, da izbruh in stopnjevanje grizenja!

Takojšnje ukrepanje!

4. 12. 2019

Ukrepanje ob izbruhu grizenja

Rejec lahko upošteva/obvladuje vse ključne dejavnike tveganja

Kljub temu se lahko dogodi izbruh grizenja

Ukrepi

- 1) odstranimo **napadalca** in oskrbimo **napadene** prašiče
- 2) v kotec damo **svež material za zaposlitev**
- 3) preverimo **ključne dejavnike s kontrolnega seznama** in jih poskušamo izboljšati

4. 12. 2019

Kdaj dovoljeno krajšanje repov?

Krajšanje repov ↔ najbolj učinkovit ukrep

Le „gašenje požara“, ne pa odpravljanje vzrokov

Štrcelj repa bolj občutljiv; napadeni se prej umakne

Kot rutinski ukrep v EU prepovedan

“Krajšanje repa in krajšanje podočnikov se ne smeta opravljati rutinsko, temveč samo takrat, kadar se lahko dokaže, da so na seskih svinj ali na uhljih ali repih drugih prašičev nastale poškodbe. Pred izvajanjem takšnih posegov se sprejmejo drugi ukrepi za preprečevanje grizenja repov in drugih motenj v obnašanju, pri čemer se upoštevata okolje in gostota živali. Zaradi tega se morajo neprimerne bivalne razmere nastanitve ali sistemi reje spremeniti.”

(8. odstavek poglavja I priloge I Direktive sveta 2008/120/ES z dne 18. decembra 2008 o določitvi minimalnih pogojev za zaščito prašičev)

4. 12. 2019

ZZZiv-UPB2: krajšanje repov - mučenje

Krajšanje repov pri sesnih pujskih ← kirurški poseg

Večinoma se opravlja brez preprečevanja bolečine

Številne raziskave dokazale: bolečina & akutni stres

Kot takega se ga obravnava kot mučenje

“... Izvajanje bolečih posegov na živalih brez anestezije v nasprotju s tem zakonom, ki je storjeno naklepno, se šteje za mučenje živali.” (19. člen)
“Prepovedano je in se šteje za mučenje živali popolno ali delno amputiranje telesnih delov in popolni ali delni odvzem ali uničenje organov ali tkiv vretenčarjev, ki je storjeno naklepno, razen če je poseg pri rejni živali potreben, da se v reji preprečijo večje poškodbe ali obolenja ...” (20. člen)

4. 12. 2019

EU: Delež prašičev s krajšanimi repi

Prepovedano krajšanje repov

Švedska, Finska

Norveška, Švica (ne-EU)

Se pripravljajo na prepoved

Nemčija, Danska

Material za zaposlitev
95-97% pitancev

4. 12. 2019

Zaključki

- Agresija in igra – normalni obliki obnašanja
- Največ agresije ob mešanju nepoznanih prašičev
- Precejšen del igre pri prašičih precej grob
- Dolgočasenje – dejavnik z največjo težo za grizenje, ni pa nujno sprožilni dejavnik
- Z opazovanjem položaja repa → zgodnje prepoznavanje grizenja

4. 12. 2019

Zaključki (nadalj.)

- Rutinsko krajšanje repov – prepovedano že 10 let
- Namesto rutinskega krajšanja – ocena tveganja & dokaz, da je rejec storil vse potrebno → šele potem krajšanje repov sprejemljivo
- Pritiski družbe – za ukinitvev vseh bolečih posegov pri živalih
- DČ - velike proizvajalke prašičjega mesa se na popolno prepoved pripravljajo

4. 12. 2019